

ГВОЗДИКА БЕСАРАБСЬКА

Dianthus bessarabicus Klokov (*D. polymorphus* M.Bieb. subsp. *bessarabicus* Kleopow; *D. polymorphus* auct. non M.Bieb.)

Родина Гвоздикові — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення
Локальний ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
У нижній течії Дунаю. Адм. регіон: Од.

Чисельність та структура популяцій
Достовірно відомо лише кілька популяцій з околиць м. Вилкове і Кілії, а також окремих ділянок Жебріянської гряди та поблизу с. Приморське Татарбунарського р-ну Одеської обл. Популяції лінійні або локальні, просторове розміщення особин дифузне, компактно-дифузне. Показники щільності від 1–2, до 5–10(15) особин на 100 м². Поновлення популяцій новими генераціями задовільне, вікові спектри повночленні, правосторонні з переважанням генеративних особин.

Причини зміни чисельності
Вузьколокальний характер ареалу. Стено-топність виду і генетична одноманітність популяцій. Скорочення площ відкритих місць зростання через заліснення пісків.

Умови місцезростання
Піщані арени, відкриті горбисті піски, серед світлих заростей верби гостролистої, у роз-



ріджених ценозах кл. *Festuceta vaginatae*. Ксерофіт. Облігатний псамофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина з 1–3 прямостоячими стеблами 35–70 см заввишки та прямим стрижневим коренем. Прикореневі листки майже нитчасті, з країв пилчасто-шорсткі; стеблові — вузьколінійні, біля основи з'єднані в піхви. Суцвіття головчасте, 2–7-квіткове. Пелюстки квіток яскраво пурпурові з борідкою волосків, вгорі зубчасті. Плід коробочка, майже дорівнює за довжиною чашечці. Цвіте у червні–вересні, плодоносить у серпні–вересні. Розмножується насінням та партікуляцією каудекса.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Занесений до Європейського червоного списку. Охороняється в Дунайському БЗ («Жебріянська коса»). Необхідно створити заповідні об'єкти в місцях поширення виду, здійснювати моніторинг популяцій, вирощувати в ботанічних садах, зберігати насіння в кріобанку. Заборонено збирання, штучне заліснення місць зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, ґрунтотвірне.



Основні джерела інформації

Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, 1999; Европейский красный список животных и растений, находящихся под угрозой исчезновения во всем мире, 1992; Екофлора України, 2002; Федорончук, 2000; Флора Восточной Европы, 2004; Флора УРСР, 1952; ЧКУ, 1996.

Автор: Л.І. Крицька, М.М. Федорончук
Фото: А. Мигаль

ГВОЗДИКА ГРЕНОБЛЬСЬКА (Г. ГРАЦІАНО- ПОЛІТАНСЬКА)

Dianthus gratianopolitanus Vill.
(*D. caesius* Smith)

Родина Гвоздикові — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Зниклий в природі.

Наукове значення
Пограничноареальний вид на пн. та сх. межі поширення.

Ареал виду та його поширення в Україні
Субальпійський елемент в Середній Європі та на прилеглих рівнинних територіях. Для України наводився з околиць с. Хрещатик Заставнівського р-ну Чернівецької обл., де зростає на крутому схилі правого берега р. Дністер. Адм. регіон: Чц.

Чисельність та структура популяцій
Неодноразові спроби віднайти вид в природі не дали результатів.

Причини зміни чисельності
Антропогенний вплив: скорочення відкритих площ за рахунок заліснення схилів, вузька стенопопність виду та слабка конкурентоздатність.

Умови місцезростання
В Європі зростає на кам'янистих схилах в ксеротермічних наскельних угрупованнях



союзу *Seslerio-Festucion glaucae* (кл. *Festuco-Brometae*) та порядку *Alyso-Sedetalia* (кл. *Sedo-Scleranthetea*). Мезоксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина вкрита сизим восковим нальотом, з простим, часто з полеглою основою стеблом, до 20–25 см заввишки і численними неплідними надземними пагонами, що утворюють дернини. Листки вузьколінійні, попарно зрослі в короткі піхви. Суцвіття 2–3-квіткове або квітки поодинокі на верхівці стебла. Квітки п'ятичленні; чашечка циліндрична, до 23 мм завдовжки, з трикутними тупими зубцями; пелюстки темночервоні, на верхівці зазублені. Плід — коробочка. Цвіте у травні–липні,

плодоносить у червні–липні. Розмножується насінням і партикуляцією каудекса.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Занесений до Європейського червоного списку. Необхідно здійснити репатріацію виду. Заборонено у випадку знаходження виду збирання рослин (гербаризацію), зривання на букети, порушення екотопів місцезростань.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Декоративне, протиерозійне.



Основні джерела інформації
Екофлора України, 2002; Собко, 2005; Федорончук, 2000; ЧКУ, 1996.

Автор: М.М. Федорончук
Фото: О.С. Мандзюк

ГВОЗДИКА БУЗЬКА

Dianthus hypanicus Andr.

Родина Гвоздичні — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Вузьколокальний південно-бузько-інгульський ендемічний вид.

Ареал виду та його поширення в Україні
Пд. відроги Придніпровської височини (межі річчя Пд. Бугу та Інгулу). Адм. регіони: Кд, Мк.

Чисельність та структура популяцій
Популяції виду здебільшого великі за площею, лінійні або локальні. Максимальна щільність 3,6–5,3 ос./1 м² — у розріджених наскельних угрупованнях. Розміщення особин дифузне, компактно-дифузне або контагіозне. Характерні вікові спектри з абсолютним максимумом на зрілих генеративних особинах. Насіннєве поновлення виду задовільне.

Причини зміни чисельності
Незначна конкурентоспроможність сходів, вимогливість до оптимального вологозабезпечення, відсутність вегетативного розмноження, пряме знищення або трансформація типових для виду природних місцезростань внаслідок гідротехнічного будівництва, розробки кар'єрів, випасу та рекреації.

Умови місцезростання
Тріщини гранітних скель, кам'янисто-щебеністі ґрунти, осипища. У розріджених угрупованнях кл. *Asplenietea trichomanis*, *Sedo-Scleranthetea* (порядок *Festuco-Sedetalia*). Ксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Хамефіт. Каудексовий напівкущик. В зрілому генеративному віці завдяки розвитку значної



кількості пагонів (до 120) або інтенсивного їх галуження набуває подушкоподібної форми. Квітконосні пагони 7–30 см завдовжки, безрозеткові. Листкорозміщення навхрест-супротивне. Серединні листки лінійні, лінійноланцетні (1,5–4,5 см завдовжки, 0,1–0,3 см заввишки). Суцвіття — монохазії, часто редуковані до однієї квітки. Бічні квітконосні пагони розташовані по одному в кожному вузлі, другий листок вузла як правило стерильний. Забарвлення віночка від блідо- до темнорозового. Плід — одногнізда багатонасінна циліндрична коробочка 1,1–1,8 см завдовжки, 0,2–0,3 см у діаметрі. Зрілі насінини щитоподібні, дрібнозморшкуваті на поверхні, чорні. Цвіте у червні-вересні. Плодоносить у серпні-жовтні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Занесений до Європейського червоного списку, Додатку Бернської конвенції. Охороняється в НПП «Гранітно-степове Побужжя» та на заповідних територіях місцевого значення Миколаївської та Кіровоградської обл. Необхідне проведення оптимізації природно-заповідної мережі з включенням усіх локалітетів виду, культивування рослин з метою отримання насіннєвого матеріалу, моніторинг природних та штучних популяцій. Заборонено збирання рослин, порушення умов зростання, розробку кар'єрів, гідротехнічне будівництво, надмірний випас.

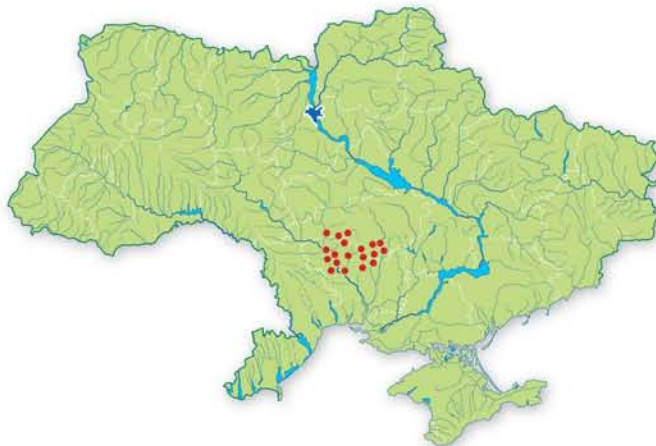
Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Культивують у ряді ботанічних садів.

Господарське та комерційне значення
Декоративне.

Основні джерела інформації

Бармак, 2006; Екофлора України, 2002; Прядко, Андрієнко, Крицька, 1999; Собко, 1972, 1993; Флора УРСР, 1952; ЧКУ, 1996; Щербакова, 2008; Щербакова, Крицька, Новосад, 2004.

Автори: В.В. Новосад, Л.І. Крицька,
О.Ф. Щербакова, В.Г. Собко, Т.Л. Андрієнко
Фото: В.В. Новосад, Б. Суднік-Войциковська (вставка)



ГВОЗДИКА НЕСПРАВЖНЬОПІЗНЯ

Dianthus pseudoserotinus Błocki (*D. arenarius* L. var. *glaucus* Błocki, *D. arenarius* L. subsp. *pseudoserotinus* (Błocki) Tutin, *D. serotinus* Besser, non Waldest. et Kit., *D. serotinus* var. *pseudoserotinus* (Błocki) Zapal.)

Родина Гвоздикові — Caryophyllaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Волино-подільський ендемік.

Ареал виду та його поширення в Україні
Пн. Поділля (Гологоро-Кременецький кряж, Розточчя), прилегла до нього територія Малеого Полісся, особливо у сх. частині, де збереглися елементи дюнного ландшафту. Є дані про знахідки виду на Зх. й Центральному Поліссі. Адм. регіони: Вл, Рв, Жт, Льв, Тр, Хм.

Чисельність та структура популяцій
Популяції малочисельні, мають малі площі, представлені переважно генеративними особинами. Незважаючи на задовільну насінневу продуктивність, поновлення відбувається повільно через постійний негативний антропогенний вплив. Погано поновлюється як у ценотично замкнених угрупованнях з домінуванням щільнодернинних злаків, так і у вторинних антропогенно порушених екотопах.

Причини зміни чисельності
Інтенсивне господарське втручання в екосистеми (випас, випалювання). Ареал виду зменшується також унаслідок руйнування екотопів через будівництво кар'єрів, урбанізацію.

Умови місцезростання
Сухі луки, лучні степи, іноді піонерні псамо-



фітні угруповання. Здебільшого в різноманітних угрупованнях кл. *Festuco-Brometea*, *Sedo-Scleranthetea* — дуже рідко; союзу *Arrhenatherion*. Мезоксерофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Хамефіт. Багаторічна трав'яна рослина 7–30 см заввишки, сиза, утворює густі дернинки з численними неплідними пагонами й плодючими стеблами. Стебла прості або вгорі трохи розгалужені, при основі частково здерев'янілі. Листки лінійні, загострені. Квітки в кількості 1–3 на стеблі. Чашечки з яйцеподібно-ланцетними тупуватими зубцями 3–3,5 мм завдовжки; при основі з (2)4 яйцеподібними приквітковими лусками 5–8 мм завдовжки; віночок білий; пелюстки глибше

середини тонко розсічені. Насінина зазвичай 2,5 мм завдовжки. Цвіте в липні–серпні; плодоносить у вересні–жовтні. Розмножується насінням та партикуляцією каудексу.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється на території філіалу «Кременецькі гори» ПЗ «Медобори», у ботанічному заказнику місцевого значення «Гора Макітра» (Львівська обл.). Необхідний контроль за станом популяцій та динамікою поновлення виду. Заборонено порушення оселищ, неконтрольований випас і випалювання, заліснення степових схилів.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Вирощують у Кременецькому ботсаду та ботсаду Львівського національного університету ім. І. Франка.

Господарське та комерційне значення
Декоративне.

Основні джерела інформації
Екофлора України, 2002; Стойко, Яценко, Кагало та ін., 2004, 2002; Флора УРСР, 1952.

Автор: О.О. Кагало
Фото: О.О. Кагало

